

الشمس
الحرمان
الحرمان

- سرشناسه: دانشیار، علیرضا، ۱۳۵۷ -
- عنوان و نام پدیدآور: بررسی تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر روابط بین‌الملل / علیرضا دانشیار.
- مشخصات نشر: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۵.
- مشخصات ظاهری: ۲۴۰ ص.
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۱۱۱-۸
- وضعیت فهرست نویسی: فیبا
- موضوع: ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- تأثیر
- موضوع: Iran -- History -- Islamic Revolution, 1979 -- Influence
- موضوع: ایران -- سیاست و حکومت -- ۱۳۵۸
- موضوع: Iran -- Politics and government -- 1979
- موضوع: ایران -- اوضاع اجتماعی -- ۱۳۵۸
- موضوع: Iran -- Social conditions -- 1979
- موضوع: ایران -- روابط فرهنگی -- ۱۳۵۸
- موضوع: Iran -- Foreign relations -- 1979
- موضوع: ایران -- روابط خارجی -- ۱۳۵۸
- موضوع: Iran -- Foreign relations -- 1979
- رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۲د۲ت / DSR1564
- رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۳
- شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۷۲۸۶۶

بررسی تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر روابط بین‌الملل

علیرضا دانشیار

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی

بررسی تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر روابط بین‌الملل

مؤلف: علیرضا دانشیار

چاپ اول: ۱۳۹۵ ش / ۱۴۳۸ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۳۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸
تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵-۹ دورنگار: داخلی ۱۰۵-۳۷۸۳۹۳۰۹ +۹۸ ۲۵
- ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶
- ایران، قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲

pub.miu.ac.ir

miup@pub.miu.ac.ir

https://telegram.me/pub_almostafa

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
● ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی

● مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژاد شانی
● مدیر تولید: جعفر قاسمی‌ابهری
● ناظر فنی: محمدباقر شکری

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت افراد متخصص را ضروری می‌نماید. از این رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شوند.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

از طرفی بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی را در پی دارد.

در این بستر، حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند. «**جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية**» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

«**مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ**» با قدردانی و سپاس از فاضل ارجمند جناب آقای علیرضا دانشیار مؤلف کتاب **بررسی تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر روابط بین‌الملل** و تمام عزیزانی که در تولید این اثر همیاری و همفکری داشته‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

مقدمه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

﴿ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ﴾

قرآن، به قلم و آنچه از آن تراوش نماید، سوگند یاد کرده و علم را به ذات خود شرافتمند و فخیم دانسته و از باب تا محراب، کائنات را سراسر، میدان حضور علم و عالم و معلوم خوانده است. از این رو حقیقت‌مداری اصیل‌ترین و زیباترین راز هستی و حقیقت‌طلبی، ماندگارترین و برترین گرایش آدمی است. داستان پر رمز و راز حقیقت‌جویی بشر، سرشار از تکاپوی مجاهدان و عالمانی است که در مصاف بین حق و باطل، سربلندی و شرافت ذاتی حق را نمایان ساخته‌اند.

علم برخاسته از سیرت پاک و عقل سلیم، در پرتو انوار آسمانی وحی، هم کمال انسانی، عظمت روحی و تعالی معنوی به انسان بخشیده، فکر، اندیشه و خیال او را به پرواز درمی‌آورد و هم سعادت جامعه را تأمین کرده و سطح آن را به جامعه‌ای نمونه و پیشرو ارتقا می‌بخشد.

انقلاب سراسر نور اسلامی ایران اعتلای کلمة الله و برپایی تمدن جهانی اسلام را فراروی بشر قرار داده و فروپاشی و افول تمدن‌های پوشالی مادی را

نوید داده است و با اندیشه فقهاتی در اداره حکومت و نظریه مترقی «ولایت فقیه»، طرازی از مسئولیت‌ها و مأموریت‌های حوزه‌های علمیه و روحانیت را عرضه کرد که امید و نشاط را برای تمام آزادی‌خواهان و حق‌طلبان سراسر جهان به ارمغان آورده است. در این راستا، رهبر فرزانه انقلاب (مدظله)، بر حرکت فراگیر و بسیج همه توانمندی‌ها و اراده‌ها جهت تحقق جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم و تحول در علوم انسانی و نیز یافتن راه‌های میان‌بر و دانش‌افزا تأکید ورزیده‌اند.

جامعه المصطفی ص العالمیه، نمادی درخشان از این رسالت جهانی و همت بین‌المللی انقلاب اسلامی است که بار مسئولیت تربیت مجتهدان، عالمان، محققان، متخصصان، مدرسان، مبلغان، مترجمان، مربیان و مدیران پارسا، متعهد و زمان‌شناس را بر دوش داشته و با تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی و قرآنی و گسترش مبانی و معارف اسلامی، به نشر و ترویج اسلام ناب محمدی ص و معارف بلند و تابناک مکتب اهل بیت ع همت می‌گمارد.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ص نیز که مهم‌ترین و گسترده‌ترین مجموعه پژوهشی المصطفی ص است، بومی‌سازی و بازتولید اندیشه دینی معاصر متناسب با نیازها و اقتضائات عرصه بین‌الملل، تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی، گشودن افق‌های نوین فکری و معرفتی در دنیای معاصر، پاسخ‌گویی به مسائل و شبهات فکری و معرفتی مخاطبان و تأمین و تدوین متون و منابع درسی و کمک‌درسی، به‌ویژه با رویکرد اسلامی‌سازی علوم و پیش‌بینی علمی از فعالیت‌های سازمانی المصطفی ص را از جمله مأموریت‌ها و رسالت‌های خود می‌داند.

اثر علمی پیش روی نیز که به همت و تلاش مؤلف محترم جناب آقای علیرضا دانشیار، برای رشته علوم سیاسی به عنوان متن آموزشی تهیه و

تدوین شده است، در چارچوب اهداف جامعه المصطفی ﷺ، مبتنی بر نیازهای بین‌المللی صورت پذیرفته و در اختیار خوانندگان محترم قرار گرفته است.

در پایان ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از دست‌اندرکاران محترم آماده‌سازی و انتشار این اثر ارزشمند، به‌ویژه همکاران محترم انتشارات المصطفی ﷺ و همه عزیزانی که در تدوین و نشر آن نقش داشته‌اند، قدردانی و سپاس به عمل می‌آید.

با احترام

دفتر تدوین متون درسی

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

فهرست

پیش‌گفتار.....	۱۵
فصل اول: تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر نظریه‌های روابط بین‌الملل.....	۲۳
مفاهیم.....	۲۵
۱. مفهوم انقلاب و انقلاب اسلامی.....	۲۵
۲. مفهوم «روابط بین‌الملل».....	۲۶
۳. مفهوم «تأثیر‌گذاری».....	۲۷
دیدگاه‌ها و نظریات مطرح درباره تأثیر‌گذاری انقلاب اسلامی.....	۲۹
۱. دیدگاه عدم تأثیر‌گذاری.....	۲۹
۲. دیدگاه‌ها و نظریات تأثیر‌گذاری انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل.....	۳۱
۳. دیدگاه نظریه‌پردازان غربی.....	۳۱
۴. دیدگاه‌های فرهنگی - اسلامی.....	۳۵
۵. جمع‌بندی نظریات تأثیرات انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل.....	۴۰
تأثیر انقلاب اسلامی بر ظهور اسلام سیاسی و تأثیر آن بر نظریات روابط بین‌الملل.....	۴۰
۱. تأثیر انقلاب اسلامی بر «واقع‌گرایی».....	۴۳
۲. تأثیر انقلاب اسلامی بر نظریه‌های لیبرال.....	۴۴
۳. تأثیر انقلاب اسلامی بر نظریه سازه‌انگاری.....	۴۶
۴. تأثیر انقلاب اسلامی بر نظریه‌های مارکسیستی.....	۴۸
۵. تأثیر انقلاب اسلامی بر نظریات و انگاره‌های پست مدرن.....	۵۲

۶. تأثیر انقلاب اسلامی بر مفروضه‌ها و انگاره‌های روابط بین‌الملل..... ۵۵
۷. تأثیر انقلاب اسلامی بر انگاره‌های ضد دینی از جمله «ماتریالیسم» در روابط بین‌الملل ۵۶
۸. تأثیر انقلاب اسلامی بر نفی سکولاریسم در روابط بین‌الملل..... ۵۷
- فصل دوم: تاثیرات فرهنگی انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل**..... ۶۵
- تأثیر انقلاب اسلامی بر روند جهانی‌سازی فرهنگی..... ۶۸
- جهانی شدن گفتمان فرهنگی انقلاب اسلامی..... ۷۰
- تأثیر انقلاب اسلامی بر مطرح شدن دین در روابط بین‌الملل..... ۷۳
- تأثیر انقلاب اسلامی بر احیای معنویت در عرصه جهانی..... ۷۴
- تأثیر مبانی انقلاب اسلامی در روابط بین‌الملل..... ۷۶
۱. مبانی معرفت‌شناختی انقلاب اسلامی در روابط بین‌الملل..... ۷۶
۲. تأثیر مبانی هستی‌شناختی انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل..... ۸۰
۳. تأثیر هستی‌شناسی توحیدی انقلاب اسلامی..... ۸۰
۴. مبانی انسان‌شناختی تأثیرگذار در روابط بین‌الملل..... ۸۳
- تأثیر انقلاب اسلامی بر ادبیات موجود روابط بین‌الملل..... ۸۸
۱. نفی و طرد ادبیات الحادی در روابط بین‌الملل..... ۸۸
۲. تأثیر انقلاب اسلامی بر نفی و نقد رویکردهای سکولار در روابط بین‌الملل..... ۸۹
۳. تأثیر انقلاب اسلامی بر شکل‌گیری ادبیات جدید در روابط بین‌الملل..... ۹۰
- فصل سوم: تاثیرات سیاسی انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل**..... ۱۰۷
- تأثیرات سیاسی انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل..... ۱۰۹
۱. تأثیرات عام انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل..... ۱۰۹
۲. تأثیرات خاص انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل..... ۱۲۷
۳. تأثیر انقلاب اسلامی بر روسیه..... ۱۳۹
۴. تأثیر انقلاب اسلامی بر جهان اسلام..... ۱۵۸
- شاخصه‌ها، ماهیت و محتوای تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران..... ۱۶۳
- تأثیر انقلاب اسلامی بر ترویج ایده اسلام سیاسی و آثار و پیامدهای آن..... ۱۶۵
- تأثیر انقلاب اسلامی بر احیای دین و مذهب در جهان اسلام..... ۱۶۸
- تأثیر انقلاب اسلامی بر جنبش‌های اسلامی..... ۱۷۲
- تأثیر انقلاب اسلامی بر پررنگ شدن اسلام سیاسی در سطح روابط بین‌الملل..... ۱۷۶

۱۷۹	تأثیر انقلاب اسلامی بر جهان غرب
۱۸۱	واکنش غرب نسبت به انقلاب اسلامی
۱۸۴	تأثیر انقلاب اسلامی بر مسلمانان در غرب
۱۸۵	غیریت‌سازی و ترویج ایران‌هراسی و اسلام‌ستیزی
۱۹۱	تأثیر خط مشی جمهوری اسلامی ایران در نظام بین‌الملل و کشورهای غربی
۱۹۱	۱. سیاست صدور انقلاب
۱۹۲	۲. سیاست مبارزه با تهاجم فرهنگی غرب
۱۹۳	۳. سیاست تشنج‌زدایی و گفت و گو
۱۹۴	چرایی تقابل انقلاب اسلامی و دنیای غرب
۱۹۶	تهدیدات فراوری انقلاب اسلامی در عرصه بین‌المللی (توسط جهان غرب)
۱۹۹	فصل چهارم: تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر آینده روابط بین‌الملل
۲۰۲	آینده انقلاب اسلامی و روابط بین‌الملل؛ در گستره تأثیرگذاری
۲۰۳	چالش‌های انقلاب اسلامی در زمینه منازعات آینده
۲۰۶	۱. چالش‌های بین‌المللی
۲۰۷	۲. چالش‌های منطقه‌ای
۲۰۸	فرصت‌ها و موقعیت‌های استراتژیک ایران
۲۱۱	سناریوهای تأثیرگذاری انقلاب اسلامی بر آینده روابط بین‌الملل
۲۱۵	۱. سناریوی «تأثیر منفی» و تضعیف‌کننده
۲۱۹	۲. سناریوی انکار تأثیر (عدم تأثیرگذاری و تأثیرپذیری)
۲۲۰	۳. سناریوی تأثیر مثبت
۲۲۵	نتیجه‌گیری
۲۳۳	کتابنامه

پیش‌گفتار

انقلاب اسلامی، بزرگ‌ترین تحول در حوزه سیاسی و اجتماعی به شمار می‌آید که منجر به طرح مباحث عمده‌ای در روابط بین‌الملل شده است. چگونگی اثرگذاری انقلاب اسلامی بر مسائل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی از نوعی پایبندی به اصول و جهان‌بینی خاصی نشئت گرفته است که منجر به واکنش‌های گوناگون از سوی بازیگران روابط بین‌الملل شده است. انقلاب اسلامی در سطح روابط بین‌الملل در سه حوزه مهم عقیده، اخلاق و رفتار، منتقد جدی وضعیت کنونی روابط بین‌الملل به شمار می‌آید. این انقلاب تأثیرات ملموسی در روابط بین‌الملل ایجاد کرد و با تحول موضوعات بین‌المللی، ایده‌های جدیدی را وارد عرصه جهانی ساخت. گذشته از اینکه عرصه روابط بین‌الملل بیشتر با توجه به رفتار واقعی کشورها و نوع تعامل آنها با قدرت‌های جهانی ارزیابی می‌شود، انقلاب اسلامی در طول حیات سیاسی خود همواره بازتابی از کنش‌ها و واکنش‌های متقابل گفتمان معترض با گفتمان غالب و از جمله لیبرالیسم بوده است؛ تأثیری که در طول تاریخ بعد از مدرنیته، انکارناپذیر می‌نماید. در سطح روابط بین‌الملل، تنش‌های گفتمان انقلاب به اوج خود می‌رسد.

نقطه اوج آن زمانی است که آموزه‌های اخلاقی و دینی صرفاً به عنوان مباحث نمادین و غیردخیل در رفتار سیاسی در نظر گرفته می‌شوند؛ چراکه روابط بین‌الملل یکی از سکولارترین عرصه‌ها به حساب می‌آید. وقوع انقلاب اسلامی و طرح نوع گفتمان، عقیده و رفتار متناسب با شأن انقلابی که از رفتار نخبگان و رهبران انقلاب اسلامی و به‌ویژه امام خمینی علیه السلام و رهیافت خاصی که از ادبیات امام نشئت گرفت، روابط بین‌الملل را تحت تأثیر قرار داد. این تأثیرگذاری در رفتار و مواضع قدرت‌های بزرگ و از جمله امریکا نمایان است که همواره بازتابی از اقدامات یکجانبه در مهار قدرت و تأثیرگذاری ایران در سطح منطقه و جهان نمود یافته است و نسبت به دولت‌های مختلف و گفتمان آنها در طول مدت انقلاب، شدت و ضعف داشته است. انقلاب اسلامی با تکیه بر آموزه‌های دینی نشان داد روند سیاسی جاری در نظام بین‌الملل و روابط جاری در آن، غیر عادلانه و ظالمانه است. به این ترتیب، برای نخستین بار در دوران مدرن، انقلابی بر اساس دکترین دینی شکل گرفت و حکومت ایران به نخستین تجسم از ایده اسلام سیاسی در قرن حاضر تبدیل شد. این در حالی بود که ایران در تنش بین نظام سکولار و دولت‌های مدرن و شبکه همراه آن در روابط بین‌الملل، به تفاسیر دینی و اسلامی مشخصی از سیاست در سطح روابط بین‌الملل دست یافت. در این راستا، می‌توان در دو حیطه پژوهشی بحث کرد: یکی اینکه می‌توان نحوه تأثیرگذاری انقلاب اسلامی را در نظریه‌های موجود روابط بین‌الملل بررسی کرد. که به نحو بارزی تأثیرگذاری نقش آموزه‌های دینی و اخلاقی را در روابط بین‌الملل نشان می‌دهند. این نظریات یادآوری می‌کنند که نمی‌توان به طور مطلق در عرصه روابط بین‌الملل نقش آموزه‌های دینی را انکار یا رد کرد. انقلاب اسلامی در ایجاد چنین انگاره‌هایی تأثیرگذار بوده است؛

دومین حیطة را می‌توان در رویه جاری و نظام عینی مسلط بر روابط بین‌الملل جست‌وجو کرد که فارغ از نظریه‌های بین‌المللی و به دنبال تأثیرگذاری مستقیم انقلاب اسلامی بر عرصه تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌های متقابل بازیگران و ساختار موجود روابط بین‌الملل، قابل‌ارزیابی و بررسی است. انقلاب اسلامی با ادبیات خاص خود که ملهم از آموزه‌های دینی و در معنای خاص ملهم از اندیشه سیاسی اهل بیت علیهم‌السلام می‌باشد، تأثیر مستقیمی در بعد نظری و نیز در بعد عینی بر روابط بین‌الملل در عرصه‌های مختلف سیاسی، فرهنگی و اجتماعی گذاشته است. بحث دیگر، رویکرد و ادبیات ساختارشکنانه‌ای است که نظام انقلابی ایران تاکنون با همه شدت و ضعف‌هایش آن را پیگیری کرده و نسبت به این رویه، همواره هزینه‌های فراوان پرداخته است. بعد از آن، ایجاد گفتمانی بر مبنای مناسبات جدید قدرت است. در مرحله نازل چنین گفتمانی، می‌توان گفتمان دیگر «تعامل مبتنی بر احترام متقابل» را نام برد. از این‌رو میزان پیشرفت نظام انقلابی ایران و تأثیرگذاری آن در هر زمینه منجر به اقدامات متقابلی از سوی قدرت‌های بزرگ و سلطه‌گر مقابل نظام جمهوری اسلامی شده است. در عرصه سیاسی، نوع ادبیات برخاسته از موج انقلاب، موجب نارضایتی در عرصه روابط بین‌الملل شده است. در عرصه فرهنگی و در عرصه‌های تکنولوژیکی نیز تأثیرات فرهنگ اسلامی - دینی، منجر به ترس و نارضایتی شدید قدرت‌های بزرگ و سنگ‌اندازی‌های فراوانی در حرکت روبه‌جلوی انقلاب اسلامی، و مانع از شکل‌گیری الگویی همچون جمهوری اسلامی می‌شود. برای فهم تأثیرگذاری ایران در عرصه روابط بین‌الملل، باید بتوان فعل و انفعالات و زیربناها و نظام انگیزشی را در عقیده، اخلاق و رفتار سیاست خارجی و روابط بین‌الملل ایران در دوران پس از انقلاب اسلامی شناسایی کرد و پس از آن میزان اثرگذاری را در روابط بین‌الملل ارزیابی نمود. این فرایندها کمک

خواهند کرد تا عوامل و متغیرهای عمده و مهم تأثیرگذاری انقلاب اسلامی را مورد مذاقه و بررسی قرار دهیم: در این زمینه دو عامل مهم تلقی می‌شوند:

الف) عوامل تأثیرگذار سیاسی منظور از عوامل سیاسی، نحوه تولید قدرت ملی است؛ به گونه‌ای که به هر میزان سطح قدرت ملی یک کشور با توجه به مقیاس‌های بین‌المللی کمتر باشد، تأثیرپذیری آن کشور از جریان‌های بین‌المللی عمیق‌تر خواهد بود و بالعکس. بالتبع، میزان قدرت ملی یک کشور در اثرگذاری بسیار مهم تلقی می‌شود. از این رو چشم انداز، راهبرد، اهداف و سیاست‌های کلان باید به سمت تقویت قدرت ملی پیش روند و میزان موفقیت جمهوری اسلامی در زمینه‌های سیاسی مورد بررسی قرار گیرد.

ب) عوامل تأثیرگذار فرهنگی - سیاسی عوامل فرهنگی - سیاسی، یکی دیگر از متغیرهای تأثیرگذار در روابط بین‌الملل به‌شمار می‌آیند. باید عوامل تأثیرگذار فرهنگی در روابط بین‌الملل را بررسی کرد. از این رو دو بحث عمده در راستای تأثیرگذاری فرهنگی برجسته خواهد شد:

۱. نظام ارزش‌ها: باید دید چه میزان ارزش‌های یک نظام، با ارزش‌های نظام مقابل در تضاد یا تعامل قرار دارد و میزان اثرپذیری هرکدام بر دیگری نیز باید مورد بررسی قرار گیرد؛

۲. فرهنگ سیاسی و عمومی جامعه هدف و نسبت آن با فرهنگ جاری در نظام بین‌الملل از دیگر موضوعات مورد بررسی به حساب می‌آیند که باید چگونگی و میزان اثرگذاری هرکدام از آنها نیز به طور مداوم بررسی شود. تحقیق حاضر تلاش دارد تأثیرگذاری انقلاب اسلامی را در سطوح مختلف سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در دوران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی مورد واکاوی و بررسی قرار دهد. از این رو، پرسش اصلی تحقیق حاضر بدین قرار است: مهم‌ترین

تأثیرات انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل چیست؟ بر اساس این پرسش پرسش‌های فرعی تحقیق بدین قرارند:

الف) تأثیرات انقلاب اسلامی بر نظریه‌های روابط بین‌الملل چیست؟

ب) تأثیرات انقلاب اسلامی بر پدیده‌های سیاسی روابط بین‌الملل چیست؟

ج) تأثیرات انقلاب اسلامی بر پدیده‌های فرهنگی روابط بین‌الملل چیست؟

د) تأثیرات انقلاب اسلامی بر آینده روابط بین‌الملل چیست؟

فرضیه تحقیق هم چنین شکل می‌گیرد: انقلاب اسلامی با ایجاد گفتمانی جدید مبتنی بر رهیافت‌های دینی - اسلامی و ضدامپریالیستی توانست در عرصه‌های نظری و رفتاری بر روابط بین‌الملل تأثیراتی عمده بگذارد. ضرورت بررسی و ارزیابی تأثیرگذاری انقلاب زمانی آشکار می‌شود که بدانیم معاندین و مخالفان جمهوری اسلامی در صددند تا تأثیرگذاری انقلاب اسلامی را در پدیده‌های مختلف سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در سطح جهان و جهان اسلام پنهان کنند. از سویی دیگر، جامعه المصطفی به عنوان یکی از نهادهای متولی و فعال در عرصه بین‌الملل، جایگاهی برای اثرگذاری‌های سیاسی - فرهنگی به‌شمار می‌آید که نقش بسزایی در صدور گفتمان انقلاب اسلامی و آموزه‌های آن دارد؛ زیرا کمبود یا نبود متونی که بتوانند میزان اثرگذاری پدیده انقلاب را توضیح دهند، به شدت احساس می‌شود. ازاین‌رو اهداف تحقیق حاضر بدین قرارند:

۱. بررسی میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری گفتمان انقلاب اسلامی در

عرصه بین‌المللی؛

۲. تبیین، تعمیق و توسعه گفتمان انقلاب اسلامی و نیز اندیشه‌های اسلامی؛

۳. ارائه دیدگاه‌ها و رویکردهای جدید اسلامی در روابط بین‌الملل به صورت

منسجم و منظم به عنوان متون کمک‌آموزشی؛

۴. ایجاد زمینه همگرایی و انسجام اسلامی با تکیه بر آموزه‌های مشترک انقلاب اسلامی و تعمیم آن در سطح بین‌المللی و به‌ویژه جهان اسلام؛
۵. کمک به پژوهشگران و محققان در زمینه مطالعات سیاسی، انقلاب و روابط بین‌الملل.

درباره پیشینه تحقیق می‌توان یادآور شد که در زمینه تأثیر انقلاب اسلامی و نیز بازتاب‌ها و صدور انقلاب اسلامی مقالات و کتاب‌های گوناگونی انتشار یافته است؛ اما تحقیقی با عنوان مستقل در زمینه «تأثیر انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل» بنا بر جست‌وجوی محقق یافت نگردید. برخی از عناوین منتشره عبارت‌اند از:

- (الف) صدور انقلاب اسلامی زمینه‌ها و پیامدهای آن، به قلم بهرام نوزائی، که بیشتر بحث گفتمان صدور را مطرح کرده تا بحث تأثیر انقلاب بر روابط بین‌الملل؛
(ب) تأثیر انقلاب اسلامی بر کشورهای اسلامی، نوشته محمدباقر حشمت‌زاده، که بیشتر تأثیر انقلاب اسلامی بر جهان اسلام را مورد بررسی قرار داده است؛
(ج) انقلاب ایران و بازتاب جهانی آن، نوشته جان ال. اسپوزیتو و به ترجمه محسن مدیرشانه‌چی: در عین حال که مولف می‌کوشد بیشتر بازتاب انقلاب ایران را پوشش دهد، اما به نظر می‌رسد دیدگاه خاصی را در برخی از بخش‌ها دنبال کرده است؛
(د) بازتاب جهانی انقلاب اسلامی، به قلم منوچهر محمدی: این کتاب به عقیده خود مؤلف، تلاش کرده به طور عینی و نه صرفاً نظری بازتاب انقلاب اسلامی را نشان دهد. زمینه کار ایشان بازتاب انقلاب اسلامی بر کشورها بوده است که در برخی موارد به بیان تاریخچه روابط بین کشورها نیز می‌پردازد و در برخی موارد مجموعه‌ای سردرگم از مباحث است که نتوانسته پیوستگی منطقی بین آنها پدید آورد و نیز تلاش کرده از ذکر نظریه‌ها خودداری کند؛

ه) تأثیر انقلاب اسلامی بر سیاست بین‌الملل، نوشته محسن مجرد: تمرکز این کتاب بر سیاست بین‌الملل بوده است.

در این زمینه می‌توان به مجموعه مقالات همایش «بررسی تأثیرات منطقه‌ای و بین‌المللی» نیز اشاره نمود.

همان‌طور که گفته شد کتاب‌های یادشده تأثیرات انقلاب اسلامی را به صورت جامع و در حیطه روابط بین‌الملل مورد بررسی قرار نداده‌اند.

این تحقیق می‌تواند در پاسخ به نیازهای پژوهشی و آموزشی به عنوان مکمل کتاب‌های درسی ارائه گردد. از این‌رو در فصل اول پس از توضیح مفاهیم، به تبیین دیدگاه‌ها و نظریات مطرح در مورد تأثیرگذاری انقلاب‌ها و به‌ویژه انقلاب اسلامی در روابط بین‌الملل خواهیم پرداخت. به رغم اینکه در برخی از نظریات غربی از جمله «واقع‌گرایی» هر گونه تأثیرگذاری بر انقلاب‌ها نفی می‌شود، اما در این فصل تلاش داریم اثبات کنیم که انقلاب اسلامی توانسته است بر نظریه‌های غربی تأثیر بگذارد. فصل دوم عهده‌دار بحث و بررسی تأثیرات فرهنگی انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل است که از جمله؛ می‌توان به جهانی شدن گفتمان فرهنگی و اسلامی انقلاب اسلامی، تأثیر مبانی هستی‌شناسی و انسان‌شناسی، تأثیر انقلاب اسلامی بر ادبیات سلبی و نیز ایجابی در روابط بین‌الملل اشاره نمود. در فصل سوم، به بررسی تأثیرات سیاسی انقلاب اسلامی در روابط بین‌الملل خواهیم پرداخت که در دو بحث نمود یافته است: یکی تأثیرات عام انقلاب اسلامی (جهان غرب، و جهان اسلام) و دیگری تأثیرات خاص انقلاب اسلامی (تأثیر انقلاب اسلامی بر کشورها و قدرت‌های خاص نظیر روسیه و امریکا). در فصل چهارم، تأثیرات انقلاب اسلامی بر آینده روابط بین‌الملل بررسی شده است؛ در این فصل، به مباحثی از جمله فرصت‌ها، تهدیدها، چالش‌ها و

احیانا منازعات و مناسبات انقلاب اسلامی با نظام جهانی و نیز سناریوهای احتمالی تأثیرات انقلاب اسلامی بر روابط بین‌الملل، اشاره شده است.

نگارش این اثر، مرهون همفکری و همکاری گروه پژوهشی «اندیشه سیاسی و انقلاب اسلامی» و همکاران و دست‌اندرکاران پژوهشکده علوم انسانی و پژوهشگاه بین‌المللی جامعه المصطفی العالمیه است. در اینجا بر خود فرض و لازم می‌دانم تا از همه کسانی که در به ثمر رسیدن این اثر نقش داشته‌اند تشکر و سپاسگزاری نمایم؛ به‌ویژه از همکاری رئیس محترم پژوهشگاه بین‌المللی جامعه المصطفی جناب حجت‌الاسلام دکتر عباسی، رئیس محترم پژوهشکده علوم انسانی جناب حجت‌الاسلام دکتر علی همت بناری، مدیر سابق گروه، جناب حجت‌الاسلام دکتر محسن رضوانی و مدیر کنونی گروه جناب حجت‌الاسلام دکتر سخاوتی کمال امتنان و تشکر را دارم. همچنین از تمامی همکاران در گروه علمی - پژوهشی اندیشه سیاسی و مطالعات انقلاب اسلامی آقایان حجت‌الاسلام دکتر بهداروند، دکتر مدنی، حجت‌الاسلام دکتر میرجلیلی، جناب آقای خزایی و به‌خصوص دوست بزرگواریم جناب آقای محمد حقی، که دیدگاه‌ها، انتقادات و پیشنهادهایشان، بازنگری و دقت مرا بیشتر نمود تشکر و قدردانی می‌نمایم. نیز از همکاری شایسته کارشناسان زحمت‌کش گروه، جناب آقایان رفیعی و خجسته، قدردانی و تشکر می‌کنم.

علیرضا دانشیار